

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite Møte onsdag den 15. desember 1965 kl. 18.20.

Møtet ble ledet av formannen, R ø i s e l a n d .

Til stede: Hambro, Henningsen, Korvald, Langhelle, Hovdhaugen (for Leiro), Finn Moe, Erling Petersen, Røiseland, Stray, Wormdahl, Ingvaldsen, Hønsvald, Borgen, Brommeland, Engan (for Braadland), Christiansen, Garbo, Gerhardsen, Guttorm Hansen (for Halvard Lange), Treholt og Møller Warmedal.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Borten. Senere i møtet kom etter hvert følgende regjeringsmedlemmer til stede: Fung. utenriksminister handelsminister Willoch, justisminister Elisabeth Schweigaard Selmer, samferdselsminister Kyllingmark, kommunalminister Seip, sosialminister Aarvik, landbruksminister Lyngstad, lønns- og prisminister Vårvik og minister for familie- og forbrukersaker Elsa Skjerven.

Dessuten ble følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet gitt adgang til møtet: Ekspedisjonssjef Ansteensen og førstesekretær Barth.

Formannen: Komiteen er kalla saman med kort varsel fordi statsministeren ønskte at vi skulle ta eit møte på grunn av ein telefonbeskjed som har kome frå vår delegasjon i FN. Eg gjev ordet til statsministeren.

Statsminister Borten: Jeg beklager å måtte bry komiteens medlemmer nå, men vi har fått en litt delikat situasjon igjen i vår delegasjon i FN, og de ber om forholdsordre – de har en stående ordre. Det gjelder et resolusjonsforslag som er fremsatt i anledning av situasjonen i Tibet, og den vanskjebne Tibet har kommet til å li. Vi har deltatt i votering over resolusjoner i det spørsmålet før, i 1959 og 1961, og det er forelagt i meldinger til Stortinget. Vi har nå satt anstrengelser i gang for å skaffe de tekstene hit til komiteen, sammen med oversettelse av teksten til den resolusjon som nå er aktuell. Den går i Forsamlingen, den er ikke komitebehandlet, og det skal voteres over den i kveld.

Den går ut på en fordømmelse av det som er skjedd i Tibet, med basis i menneskerettighetserklæringen. De tidligere resolusjonstekster inneholdt stort sett det samme. Men de gikk også på selvbestemmelsesretten i relasjon til China. Det er nå tatt ut på grunn av at det er litt uklart historisk hvem som egentlig har bestemmelsesretten over Tibet. Til gjengjeld er resolusjonsteksten nå skjerpet noe når det gjelder det som går på menneskerettighetserklæringen, i relasjon til de tidligere resolusjonstekstene, som Norge altså har stemt for, og som delegasjonen hadde instruks om å stemme for om det ble aktuelt nå.

Så har det skjedd at det har tatt en overraskende utvikling, idet de land – stort sett – som har diplomatiske forbindelser med China, har erklært at de vil avstå fra å stemme for resolusjonen. Det vil si at av de europeiske land som er verdt å nevne, har Finland, Danmark, Sverige og Frankrike tilkjennegitt at de vil avstå. Storbritannia har diplomatiske forbindelser med China, om enn ikke fulle – hva det

ligger i det, er ikke jeg for min del klar over, og det var ikke Sivert Nielsen heller – men de stemmer for, det har de tilkjennegitt i kveld.

I vår delegasjon er de veldig i tvil, fordi det her på ny vil kunne bli aksentuert at Norden spriker, at vi går begge veier. Det er det som er det ulykksalige i situasjonen. Vi kom på en annen linje enn Sverige og Danmark i Sør-Afrika-spørsmålet nylig, og hvis Norge nå i tilfellet Tibet skal følge sin linje fra før og stemme for, vil vi altså igjen komme motsatt ut, hvilket jo vil aksentuere spørsmålet på en nokså uheldig måte.

Det er situasjonen, stort sett, som den foreligger i øyeblikket. Vi synes den er så pass alvorlig at vi vil sette pris på å få konsultere den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite i spørsmålet.

Jeg behøver ikke legge skjul på min egen oppfatning og innstilling. Jeg synes det er, for å si det rett ut her i en lukket forsamling, litt vemmelig å skulle avstå på de premisser som man her i virkeligheten avstår på, nemlig det å skulle tekkes det store, mektige China – det er jo i realiteten det som er det underliggende argument, om man ikke vil si det rett ut kanskje, fordi det er de som har opprettet diplomatiske forbindelser med China som avstår fra å stemme. Og særlig fordi vi har stemt for resolusjonen før, og fordi den er hjemlet i menneskerettighetserklæringen. Jeg synes det er veldig nedslående at vi skal begynne å gi tøy på den av taktiske omsyn vurdert i relasjon til de stater i verden som er store og mektige og har makt.

Men jeg forstår også at vår delegasjon er i en vanskelig situasjon fordi vi hadde Sør-Afrika-historien like før, og fordi det i tilfelle er lett for dem som ikke går dypt nok i materien, å forenkle problemstillingen veldig og si som så, at vi var ikke villig til maksimal reaksjon overfor Sør-Afrika, men vi er med en gang villig til å gjøre det når det gjelder forholdet Tibet – China. Nå er jo det to helt forskjellige ting. Det er jo ikke sanksjoner det dreier seg om her. Så jeg poengterer på ny at for dem som går dypt i materien, er det ikke vanskelig å øyne konsekvens om vi nå stemmer for. Men for dem som vil forenkle problemstillingen og gjøre den en smule demagogisk betont, er det meget lett å stille våre standpunkter opp mot hverandre og si at vi ikke holder en stø kurs.

Det er i korte trekk situasjonen. Fordi den kom så raskt på, telefonisk her i kveld, og fordi vi hadde muligheten til å rådføre oss med den utvidede utenrikskomite, ville vi gjerne nytte høvet til å legge spørsmålet fram for komiteen og lytte til råd. Vi må gi reaksjon tilbake i kveld, fordi ettermiddagsmøtet i Forsamlingen begynner nå i kveld, og da må vår delegasjon votere.

Dette er i korte trekk hva jeg kan meddele.

Formannen: Kva er skilnaden i teksten mellom den forrige resolusjonen og den nye? Det er nokså avgjerande.

Langhelle: Kan vi få oppgitt forslagsstillerne?

E. Hambro: Det kan jeg lese opp fra den engelske tekst som jeg har fått utlånt: El Salvador, Irland, Malaysia, Malta, Nicaragua, Filippinene og Thailand.

Statsminister Borten: Om det er de samme som sist, kan jeg ikke erindre. Men det vil også gå fram når vi får den gamle teksten som står gjengitt i meldingen til Stortinget.

Hambro: Har jeg rett i at det i denne resolusjon ikke står noe om bruk av noen tvangsmidler mot China, det er bare at selve ordlyden og fordømmelsen er blitt sterkere i formen?

Statsminister Borten: Det har hr. Hambro rett i.

Hambro: Det står i resolusjonsforslaget – jeg oversetter nå direkte fra den engelske tekst: Man beklager de fortsatte brudd på de fundamentale menneskerettigheter. Man gjentar at respekten for prinsippene i pakten og i den universelle menneskerettighetserklæring er essensiell for utviklingen av en fredelig verden grunnet på respekt for lov. Forsamlingen blir også bedt om å erklære sin overbevisning om at krenkelsen av menneskerettigheter og grunnleggende friheter i Tibet og undertrykkelsen av det tibetanske folks kulturelle og religiøse liv øker den internasjonale spenning og forbitrer forholdet mellom nasjonene.

Jeg vil si at etter det jeg forstår av denne resolusjonen, går den bare ut på en fordømmelse. Det gjelder ikke minst punkt 5, hvor det heter – og jeg siterer nå fra den norske oversettelse som jeg nettopp har fått i hende:

"appellerer til alle stater om å iverksette tiltak og gjøre best mulige anstrengelser for å oppnå at nærværende resolusjon får den tilsiktede virkning."

Jeg må si at det forekommer meg at det ville være helt galt å avstå fra å stemme for dette. Det er bare en helt naturlig fortsettelse av det som er gjort tidligere, og det må være i vår interesse å være med på å vedta en erklæring som bygger helt og holdent på den internasjonale menneskerettighetserklæring og på pakten. Jeg synes det ville være helt i strid med det som har vært vår grunnleggende politikk i FN, som det var i Folkeforbundet, ikke å stemme for en slik erklæring.

Wormdahl: Jeg vil gjerne få lov å spørre om Regjeringen har drøftet denne situasjon som er oppstått. Hvis så ikke er tilfelle, og statsministeren ikke kan meddele møtet Regjeringens oppfatning, synes jeg det er et noe drøyt forlangende at medlemmene av den utvidede utenrikskomite sånn på sparket skal ta standpunkt til så vidt delikate spørsmål som det det her dreier seg om.

Statsminister Borten: Jeg skal redegjøre helt åpent for hvordan det er foregått. Jeg fikk vite dette for en halv time siden, og det var umulig å sammenkalle Regjeringen. Utenriksministeren og forsvarsministeren er i Paris, fungerende utenriksminister sitter antagelig i fly til Sverige, noen statsråder er til stede i Stortingets møte og andre på forskjellige kanter. Så ville vi gjerne rådføre oss med de av utenrikskomiteens medlemmer som vi kunne finne her i huset, og vi gikk da

bort i Stortinget. Jeg traff da tre av komiteens medlemmer. Det viste seg da vi satt og drøftet spørsmålet, at våre meninger ikke var så helt like, og så ble vi enige om å prøve – det var etter henstilling fra meg – om mulig å få sammenkalt denne komite, når vi nå var i den heldige situasjon at vi hadde medlemmene i huset. Det er foranledningen.

Jeg skal videre opplyse at den første reaksjon fra utenriksministeren og forsvarsministeren var at vi skulle avstå. Nå har de drøftet saken videre i Paris. Jeg fikk melding over skulderen her akkurat nå, og den går ut på at de er innstilt på at Norge likevel skal stemme for, selv om de andre to nordiske land avstår.

Og jeg har gitt uttrykk for min egen vurdering, hvordan jeg ser det – ennskjønt jeg meget godt ser de problemstillinger som kan oppstå fordi vi er kommet i en uheldig fremdrift, sammenkoblet med Sør-Afrika-saken, jeg har stor forståelse for tanken på den problemstilling som det er lett å lage på det.

Så skal jeg også opplyse hva Seips reaksjon var. Det er jeg bedt om – han er opptatt i salen. Han ville hvis det var overveiende stemning for det i denne komite, at vi skulle stemme for resolusjonen. Hvis det ikke var det, da var han betenkt. Han ville lytte til råd fra denne komite i saken.

Det er så langt jeg greier – hr. Wormdahl – å redegjøre for regjeringsmedlemmenes standpunkter på stående fot.

Finn Moe: Jeg skal innrømme at dette er en meget vanskelig situasjon. Vi kommer altså eventuelt til å skille oss ut fra ikke bare de nordiske land, men også de land som har anerkjent China, eventuelt unntatt Storbritannia. Jeg synes det er litt merkelig at britene i tilfelle skal stemme for resolusjonen, men det får nå være så sin sak.

Jeg må si at jeg synes vi skal avholde oss fra å stemme. Kanskje ville reaksjonen vært noe annerledes hvis det ikke hadde vært det at det er gått noe forut. Vi hadde en sak, Sør-Afrika-resolusjonen, som også dreiet seg om menneskerettigheter, nemlig menneskerettighetene til de innfødte svarte i Sør-Afrika. Der avholdt vi oss fra å stemme, mens Sverige og Danmark stemte for. Hvis nå forholdet blir akkurat det motsatte i denne avstemningen, aksentuerer vi ikke bare en nordisk uenighet, men vi aksentuerer også selve den holdning som vi tar til resolusjonen i en ganske sterk grad. Og det synes jeg er noe vanskelig å gjøre. En ting er at det kan bli vanskelig for norsk opinion å forstå dette. Det vil jo meget lett kunne sies at, vel, når det gjelder Sør-Afrika inntar man én holdning, men når det gjelder en kommunistisk stat er man øyeblikkelig rede til fordømmelse.

I denne forbindelse ble det sagt at det her ikke var snakk om noen tvangsmidler. Nei, det er rimelig nok. Det måtte eventuelt være tvangsmidler mot China man skulle ta i bruk, og da er der jo enda mindre spørsmål om det, og langt større betenkeligheter enn tilfellet var for Sør-Afrikas vedkommende.

Her står til slutt en passus som lyder:

"appellerer til alle stater om å iverksette tiltak og gjøre best mulige anstrengelser for å oppnå at nærværende resolusjon får den tilsiktede virkning."

Jeg vet i grunnen ikke hva det ligger i det, om det bare går på resolusjonen eller om man skal iverksette andre tiltak.

Av disse grunner er det jeg inntar det standpunkt jeg har nevnt. Jeg tror nok også at China, f.eks. vil merke seg at av de land i Vesten som har anerkjent China, er vi blant dem som stemmer for en slik resolusjon.

Jeg gjentar at det er en uhyre vanskelig situasjon. Men etter det som har gått forut, synes jeg ikke godt vi kan gjøre annet i dette tilfelle heller, enn å avstå fra å stemme.

Korvald: Det var et par spørsmål bare i første omgang. Det er i teksten henvist til resolusjon nr. 1353 og nr. 1723, og vi var jo også når det gjaldt resolusjonen mot Sør-Afrika noe opptatt av hva som sto i de resolusjoner som man minnet om, og likeledes hvordan vi behandlet disse resolusjoner den gang de var oppe. Det var det ene spørsmål. Det andre er: Har det kommet noe uttrykk for hvorfor Sverige og Danmark stiller seg som de gjør?

Statsminister Borten: Det foreligger ikke noen utførlige forklaringer om hvorfor de har endret standpunkt, men den offisielle forklaring er tekstforandringen fra forrige gang.

Stray: Jeg vil gjerne si rent generelt at jeg personlig aldri har vært overbevist om hvor vidt de fordømmelsesresolusjoner som man til stadighet vedtar i FN's Hovedforsamling mot stater som begår for så vidt meget alvorlige overgrep mot menneskerettigheter eller andre rettigheter, i og for seg tjener noen hensikt for fredens sak eller vender utviklingen i bedre retning.

På den annen side er jo forholdet at man vedtar slike resolusjoner og også at vårt land har stemt for. Det er nå en gjennom mange år veletablert praksis. Og da må jeg si at jeg synes det er vanskelig å innta den holdning som jeg forstår at Sverige og Danmark nå vil gjøre. For hvis jeg ikke tar feil, er det som vi eventuelt stemmer for i dette resolusjonsutkastet, ikke mer enn det vi under enhver omstendighet har stemt for tidligere, og også for så vidt nå for en ukes tid siden var villig til å stemme for, når det gjaldt en fordømmelse av Sør-Afrika.

Begrunnelsen for at vi avholdt oss fra å stemme når det gjaldt Sør-Afrika-resolusjonen, var at det foreliggende resolusjonsutkast gikk videre og ville gi instruksjoner til Sikkerhetsrådet, og dessuten at det tok til orde for ekskludering av Sør-Afrika fra De forente nasjoner. Forholdet var også at vi stemte for en del av fordømmelsespunktene i den resolusjonen, vi bare nedla vår stemme når det gjaldt de punkter vi var uenig i. Som en konsekvens av dette avholdt vi oss fra å stemme over resolusjonen som helhet.

Uansett hvordan det måtte bli bedømt i den uorienterte opinion, kan jeg ikke skjønne annet enn at vi saklig sett vil stille oss i den posisjon hvis vi nå avholder oss fra å stemme over denne resolusjon, at vi ganske åpent sier at de små syndere fordømmer vi, de store tør vi ikke våge å gjøre det med. Vel, det er selvfølgelig en posisjon som kan være forståelig nok, men mitt synspunkt er at skal vi slå inn på

den holdningen, da skal vi si fra at fra nå av vil vi slutte med å stemme for enhver slik fordømmelsesresolusjon – det være seg mot små eller store land – som vi vet under enhver omstendighet bare er et slag i luften. Men hvis vi ikke er villige til det, har vi etter mitt syn ingen vei utenom å opprettholde vår tidligere stemmegivning her.

Christiansen: Det var bare et enkelt spørsmål. Jeg oppfattet statsministeren til å begynne med slik at både Finland, Danmark og Sverige her ville avstå fra å stemme, mens han etterpå snakket om at *to* av de andre nordiske land ville avstå.

Statsminister Borten: Jeg tenkte på sammenligningen med Sør-Afrika-saken når jeg snakket om "de to andre".

Formannen: Situasjonen er sjølvsagt brokete sidan det no igjen er fare for at vi ikkje blir einige i Norden, men min reaksjon er likevel at vi bør stå fast på det standpunkt vi har tatt før. Det er drege samanlikning med vår stilling til Sør-Afrika, men der er det faktiske forhold at vi sto fast ved vår linje.

Eg synest vi kan stå fast ved vår linje også no, og så får dei andre gjere akkurat kva dei vil.

Det vil sikkert bli lagt merke til det i China. Men også førre gongen – då vi røysta for resolusjonen – hadde vi diplomatisk samband med China. Om vi no hoppar av, er det ikkje tvil om at det vil bli lagt merke til at vi gjer det, til eksempel i India. Eg synest det mest konsekvente må vere at vi held fast på vår linje, og så får dei andre nordiske landa gjere akkurat kva dei vil. Finland held også fast på si linje. Finland har avstått, og det kan ein forstå, for i den situasjonen Finland er i, er det ikkje så lett.

Statsråd Willoch: Jeg vil først bare få opplyse at jeg var i ferd med å reise til Stockholm, siden det kanskje virker litt pussig at jeg kommer etter at møtet er begynt. Det henger sammen med at jeg i siste øyeblikk fikk avlyst det forberedende møte i Stockholm som jeg skulle ha vært til stede ved i kveld, og at vi tar det i morgen. Derfor kommer jeg litt ureglementert. Jeg syntes saken var så viktig at jeg ville møte her og få gitt uttrykk for mitt syn på den, selv om jeg kommer litt sent.

Jeg reagerte – da saken ble forelagt meg ved 16.00-tiden i dag – på samme måte som jeg forstår statsministeren har gitt uttrykk for, og etter en argumentasjon som jeg forstår faller nokså nær sammen med den jeg nettopp hørte fra herr Strays og formannens side. Jeg synes det måtte være meget vanskelig å få gjort det forståelig – på bakgrunn av vår tidligere holdning i Tibet-saken og på bakgrunn av vår tidligere reaksjon overfor brudd på menneskerettighetene i andre land – om vi nå skulle avstå fra å stemme over saken.

Jeg skal ikke utdype det syn nærmere nu. Men jeg synes det er riktig å nevne at ambassadør Sivert Nielsen ringte til meg ved 18.00-tiden og anmodet om at man skulle overveie saken på nytt. Jeg skal prøve så objektivt som mulig, å gjengi hans argumentasjon.

Den bygget for det første på hensynet til det nordiske samarbeid, idet han mente at det ville kunne virke uheldig om vi på dette sene tidspunkt meddelte at vi vil stemme for, etter at Danmark og Sverige har varslet – og denne gang i bedre tid enn forrige gang – at de vil avstå på saken.

Det neste, og kanskje vesentligste, argument var at blant alle land som har fulle, vel etablerte diplomatiske forbindelser med China, vil vi da stå i en særstilling ved å stemme for denne resolusjonen, idet det dog synes å være på det rene at Storbritannia vil stemme for. Det ble imidlertid hevdet fra Sivert Nielsens side at Storbritannia her ikke står helt i samme stilling som Norge, idet det ivaretar sine forretninger der borte ved en chargé d'affaires, mens vi har utvekslet ambassadører.

Ambassadør Sivert Nielsen var redd for at det ville bringe vår ambassade i Peking og den kinesiske ambassade i Oslo, og i det hele forbindelsen mellom Norge og China, i en vanskelig stilling hvis vi til tross for den fulle diplomatiske anerkjennelse, voterte i et spørsmål som kan sies å være av indre natur – idet han dog la til at det mente han skulle kunne gjøres i et slikt helt spesielt tilfelle som apartheid.

Efter denne samtalen ga jeg ambassadør Sivert Nielsen beskjed om at hvis han ikke hørte noe mer, skulle han holde seg til den instruks han hadde fått, og som går ut på å stemme for, og at vi skulle drøfte spørsmålet videre her.

Om min personlige oppfatning vil jeg si at selv etter å ha overveiet disse momenter, synes jeg det er vanskelig å akseptere dem fullt ut.

Man kan peke på den forskjell mellom apartheid i Sør-Afrika og det som skjer i Tibet, at i apartheid dreier det seg om en strid av en annen art. Men jeg må si at jeg har oppfattet som det vesentligste i den holdning vårt land har tatt i disse spørsmål, at vi reagerer mot de overgrep mot enkeltmennesker som finner sted ved en slik politikk som den det her er tale om å reagere mot.

Videre uttalte ambassadør Sivert Nielsen at han ikke lenger hadde tilstrekkelige informasjonen til å kunne påstå at de i resolusjonen omtalte brudd på fundamentale rettigheter og frihet og den omtalte undertrykkelse fremdeles finner sted. Det visste man ifølge ham ikke nok om. Om dette vil jeg si at jeg ikke har sett noen informasjonen som kan gi oss noen grunn til å endre den oppfatning og den tro når det gjelder situasjonen, som vi hittil har bygget på.

Jeg tror – dette kan selvfølgelig være gjenstand for forskjellige vurderinger – at det i det minste må sies å være det mest korrekte uttrykk for det norske folks vurdering i denne situasjon at vi støtter den tekst som her foreligger. Man kan selvfølgelig godt diskutere om teksten på enkelte punkter kunne vært utformet litt annerledes. Men det som her foreligger, er om vi ved å avstå skal si at vi ikke vet nok om spørsmålet, at det ikke engasjerer oss tilstrekkelig, eller om vi skal opprettholde vår tidligere fordømmelse av det som skjer.

Det er riktig at denne resolusjon skiller seg litt fra den tidligere resolusjon, idet den er svekket ved at man ikke lenger omtaler Tibets nasjonale selvbestemmelsesrett – hvilket etter min vurdering må gjøre det lettere å godta den – mens den derimot kan sies til en viss grad å styrke fordømmelsen, særlig ved punktene 3 og 5.

Jeg må legge til før jeg slutter, at ambassadør Nielsen også la vekt på at det nå var gått så lang tid at man, på samme måte som i Ungarn-situasjonen, en gang måtte bli ferdig med FN-behandling av spørsmålet. Jeg skal ikke gå nærmere inn på det argumentet, men det er nærliggende, synes jeg, å anta at det tidspunkt i det minste ennå ikke er inntruffet.

Guttorm Hansen: Min oppfatning er at vi burde avstå fra å stemme denne gang. Jeg synes det er flere grunner for det.

Den ene grunnen er at Norden ellers på nytt ville sprike, som statsministeren uttrykte det. Det synes jeg er et veldig viktig moment. Vi skal ikke overse at den spriking som skjedde i Sør-Afrika-saken, har vakt temmelig stor oppmerksomhet. En ny sånn situasjon ville ikke gjøre troen på Norden som enhet noe særlig sterkere. Det er den ene siden av saken.

Den andre er at det ville bli tolket som lite konsekvent av oss, hvis vi stemte for. Der tror jeg statsministeren har helt rett; man kan godt snakke om at folk som ikke kan gå dypere inn i materien, ville se det slik, men forholdet er nå engang det at folk flest ikke har anledning til å gå dypere inn i dette, det er bare noen få som kan gjøre det. I dette tilfellet vil jeg si at jeg synes det er ganske naturlig om folk reagerer på at vi inntar det som for mange har virket som et nokså lunkent standpunkt i Sør-Afrika-spørsmålet, mens vi her er villige til å gå videre.

Det er videre klart at også argumentet om vår diplomatiske forbindelse med China spiller en rolle.

Borgen: Det som vil være det enkleste og det mest behagelige og det som ville vekke minst vanskeligheter i øyeblikket overfor den offentlige opinion, er sikkert nok å avstå fra å stemme. Det er liten tvil om at det kan bli en del spesiell diskusjon, en del vanskeligheter ved et annet standpunkt, all den tid det er på det rene at de andre nordiske land kommer til å avstå. Allikevel mener jeg at en slik fremgangsmåte er svært lite forsvarlig, og jeg har fått det bestyrket ved å studere tekstforslaget til disse to resolusjoner som vi nå har fått her, den som foreslås av de land som ble nevnt før i dag, og resolusjon 1723 som det er henvist til. Det er svært liten forskjell på dem. Det som skiller er overveiende det siste punktet, punkt 3 i resolusjonen 1723 og punkt 5 i den nye. Jeg tror det var hr. Finn Moe som nevnte at det var litt forskjell i midtstykket, men det er så vidt jeg kan bedømme det, nokså ubetydelig. Punktene 1 og 2 i det nye forslaget, er stort sett dekket av siste avsnitt i preambelen i resolusjon 1723, så det blir tilbake, som jeg sa, noen forskjell i det siste punktet. Men om det som er ordlyden i det nye forslaget gjør resolusjonen noe særlig strengere eller sterkere, det kan det sannelig diskuteres om. – Det sies her at det appelleres til alle stater om å iverksette tiltak og gjøre best mulige anstrengelser for å oppnå formålet med resolusjonen. I den foregående resolusjon heter det at det uttrykkes *håp* om at medlemsstatene vil gjøre alle mulige anstrengelser med sikte på å oppnå resolusjonens formål. Det er i grunnen svært liten forskjell på dette. Det er riktignok sagt at man appellerer til alle stater om å iverksette tiltak. Det kan diskuteres om ikke det går noe lenger enn "alle mulige anstrengelser". – Jeg vil

nevne på dette punkt om det kan tenkes å bli tatt noe initiativ for å få redigert punkt 5 i det nye forslaget nøyaktig overensstemmende med punkt 3 i det tidligere, om det kunne være noen mulighet for at delegasjonen kunne ta dette opp. Det ville etter min oppfatning i all fall rydde av veien enhver tvil om at det reelt skulle være noen forskjell på de to forslag.

Når jeg synes det er uforsvarlig å unnlate å stemme for dette forslaget, er det fordi at en jo må holde en viss linje. Det ville være ganske håpløst å forklare at vi skulle ha et så avvikende syn på situasjonen i Tibet i dag i forhold til det vi hadde i 1959 og i 1961. Det er etter min oppfatning så langt jeg har kunnet følge med, dessverre ikke noen forbedring i situasjonen.

Når det så gjelder begrunnelsen for å avstå, slik vi hørte referert her at det sannsynligvis henger sammen, at det er land som har opprettet og pleier diplomatisk forbindelse med China som nå finner det opportunt å avstå fra en slik resolusjon, så er det fryktelig vanskelig for meg å godta en slik begrunnelse. Hvis vi skal inn på den linjen i utenrikspolitikken at vi skal operere med en annen moralsk kode overfor de land vi har diplomatisk forbindelse med enn overfor de land vi ikke har slike forbindelser med, da er vi ute på et skråplan og slår inn på en linje som ikke stemmer med den Norge har fulgt i FN's arbeid hittil. Her er det nødvendig at en holder hodet kaldt, som det er sagt tidligere her i kveld, og at en følger en linje som kan forsvares også i fremtiden. Det er i dette tilfelle ikke den minste motstands vei, men det er ofte at den minste motstands vei i det lange løp viser seg å være en svært lite heldig vei.

Så min konklusjon er, etter at jeg har sett på disse resolusjonene og hørt den begrunnelse som er gitt her for hele situasjonen, at jeg er nokså fast i den oppfatning at vi ikke bør avstå, men tilrå at vår delegasjon stemmer for det forslaget som er lagt fram. Men jeg ser gjerne, som jeg nevnte, at det blir gjort forsøk på å få brakt ordlyden enda mer analog med den som var i den sist avgitte resolusjon i dette tema.

Langhelle: Vi har jo hatt kort tid til å tenke oss om her, men vi får jo gi en reaksjon når vi er bedt om det.

Jeg vil for min del begynne med konklusjonen, og den er at jeg vil tilrå Regjeringen å innta samme standpunkt som Finland, Danmark og Sverige og avholde seg fra å stemme. Og når det gjelder motiveringen for denne tilråding vil jeg vise for det første til det som ble sagt av hr. Finn Moe, supplert med det som den fungerende utenriksminister refererte av ambassadør Sivert Nielsens uttalelse. Når vi ser på de forslagsstillere som vi har her, så har ingen av dem diplomatisk forbindelse med China. Jeg kan ikke bedømme hver enkelt av dem, men om Malaysia, Filippinene og Thailand kan man uten videre si at de har en anti-kinesisk holdning, ja, de har kanskje den klareste anti-kinesiske holdning noen stater i De forente nasjoner har.

Men jeg vil gjerne også føye til noen ord om det som hr. Borgen nå gjør til en hovedsak, at vi skal holde en linje. Jeg er ikke enig i det. Jeg kan langt på vei være enig med hr. Stray i det tvilsomme i avskyresolusjoner, men jeg ser ingen grunn til at vi skal ta avstand fra de avskyresolusjoner vi tidligere har stemt for i 1959 og

1961. Dermed er det imidlertid ikke en automatisk følge at hver gang en viss gruppe av nasjoner foreslår en ny avskyresolusjon, er vi forpliktet til å stemme for den også, fordi vi har stemt for de foregående.

Slike avskyresolusjoner kan ha mange forskjellige motiver, og vi må i hvert enkelt tilfelle kunne vurdere om denne nye avskyresolusjon er formålstjenlig, om den har en aktuell ny bakgrunn som vil gjøre det rimelig å komme med den eller ikke. Derfor vil jeg si også som en replikk til hr. Borgen, at selv om disse resolusjonene var helt ut identiske ord for ord, var det ikke i seg selv noe argument for at vi nå skulle stemme for denne resolusjon og at vi skulle stemme for lignende resolusjoner hver eneste gang de ble fremsatt – de kan fremsettes faktisk hvert år hvis noen ønsker det. Jeg kan ikke se at vi har noen slik moralsk forpliktelse. Og med den argumentasjon hr. Finn Moe ga her i komiteen, og ikke minst supplert med den vurdering som ambassadør Sivert Nielsen har, som befinner seg i De forente nasjoner og i hele miljøet der, finner jeg det alt i alt tryggest å anbefale at man avstår.

Garbo: Jeg er i sterk tvil om denne saken, fordi jeg synes at jeg vet for lite om spørsmålet til at jeg kan ha noen underbygget mening om den. Men stillingen er da den at Regjeringen ønsker et råd, og da får man jo våge seg til noen foreløpige ytringer, selv om det skjer under sterk tvil.

Da vil jeg for det første si at det gis jo i praksis en grense for hvor lenge man kan fortsette med å vedta avskyresolusjoner i anledning av det ene eller det annet overgrep. Nå kan man, som fung. utenriksminister Willoch var inne på, reise det spørsmål om ens moralske reaksjon skal være gjenstand for en form for foreldelse, og det kan man reagere mot. Jeg tror at jeg der vil anlegge et noe pragmatisk synspunkt og stille spørsmålet: Hvordan er den politiske utvikling innenfor det område man tenker på? Skjer det en utvikling til det verre, vil det være et sterkt argument for at man på nytt skal ta saken opp, og uttale sin avsky. Skjer det en utvikling til det bedre, vil det derimot være et argument for at man kan legge saken på is og håpe at den gunstige utvikling vil fortsette. Man kan jo i og for seg si at der var grunner som talte for at man skulle fortsette med å fordømme Sovjet-Samveldet for undertrykkelsen av Ungarn og andre europeiske stater, men der har vi helt klart i de senere år en utvikling til det bedre som motiverer at man unnlater å ta opp igjen disse resolusjonene. I Sør-Afrika derimot er situasjonen den stikk motsatte, vi ser at forholdene forverrer seg fra år til år.

Når det gjelder den resolusjon vi drøftet her for kort tid siden om Sør-Afrika, var jo det også et annet spørsmål. Det gjaldt ikke der et spørsmål bare om en avskyresolusjon, det gjaldt simpelthen et spørsmål om en situasjon hvor der er muligheter for De forente nasjoner til å gripe inn med aktive handlinger for å bringe overgrep til opphør, og hvor det spørsmål vi sto overfor, var om vi skulle gå i bresjen for at FN på den måten handlet aktivt for å påvirke den sørafrikanske regjering.

Nå må jeg si at når det gjelder Tibet, så vet ikke jeg hvordan stillingen der har vært i de siste år siden de forrige resolusjoner ble vedtatt, og jeg forstår at heller

ikke den fungerende utenriksminister vet så meget om hvordan stillingen må antas å være i Tibet nå. Denne mangel på faktisk viden gjør da at det er særlig vanskelig å skulle ta stilling til saken. Men da stillingen er som den er for meg, at jeg føler en så vidt sterk tvil, er jeg tilbøyelig til å legge stor vekt på følgende forhold:

1. Hvordan handler de andre nordiske land? – De vil altså avstå fra å votere.
2. Hvordan mener våre folk i FN at vi skal opptre? – De mener at vi også skal avstå.

Og som et tredje spørsmål vil jeg stille: Hva mener våre embetsmenn i Utenriksdepartementet, hvilket råd gir de i denne situasjon?

Jeg ville i en tvilssituasjon la slike hensyn komme til å spille meget sterkt inn, og med det jeg nå kjenner til, vil jeg da helle i retning av at vi skal avstå fra å stemme.

Ingvaldsen: Jeg må be om unnskyldning hvis jeg stiller spørsmål som er besvart mens jeg var ute i sted, men så vidt jeg forstår, er dette resolusjonsforslaget kommet meget plutselig, og jeg er ikke riktig klar over hvor det er man skal stemme over det. Er det i Hovedforsamlingen?

Statsminister Borten: Ja, bare der.

Ingvaldsen: Når er det fremsatt?

Statsminister Borten: I går.

Ingvaldsen: Det er altså ikke komitebehandlet?

Statsminister Borten: Nei.

Ingvaldsen: For min del vil jeg si at rent umiddelbart var jeg i grunnen innstillet på at man skulle opprettholde sitt standpunkt fra tidligere. På den annen side må jeg si at å ta et standpunkt til et slikt forslag som plutselig er fremkastet, har jeg liten lyst til. Jeg kjenner ikke grunnen til at det er fremkastet akkurat nå, og jeg mangler orientering om hva som virkelig kan ligge bak. Da må jeg si at jeg er litt betenkt ved at man skal engasjere seg i et slikt spørsmål uten å ha full oversikt over det. Det er klart at endel av de landene som står nevnt her, er villig til å rive av seg resolusjoner av denne art når som helst.

Så vidt jeg forstår, er det så at resolusjonsforslaget er fremsatt i går, og det har ikke vært mulig å diskutere ordlyden av det, så det bare blir et spørsmål om å akseptere eller ikke, og da vil jeg si at det strider mot mine prinsipper at man skal la seg tvinge til å ta et standpunkt så plutselig. Jeg vil i all fall da ha en positiv begrunnelse for at dette er nødvendig. Er det skjedd noe nytt i Tibet som tilsier det, eller er det bare at disse landene har fått en idé og vil kjøre den frem? Jeg synes for mitt vedkommende at jeg har et alt for svakt grunnlag til å ta et realitetsstandpunkt.

Altså prinsipielt ville jeg gjerne at vi skulle fortsette den linjen vi har fulgt tidligere, men vi kan ikke se bort fra at det kan være spesielle grunner for at dette resolusjonsforslaget er kommet så plutselig, så jeg vil gjerne høre hva man kan få vite om det.

Møller Warmedahl: Jeg synes det er å blande kortene litt når man uten videre sammenligner vår holdning i Sør-Afrika-spørsmålet og den resolusjon som der forelå med den resolusjon som nå er foreslått. I resolusjonen vedkommende Sør-Afrika var det jo i det opprinnelige punkt 7 helt klart at man ville ha en resolusjon for økonomiske sanksjoner – det som senere ble punkt 6. Mens vi ikke kunne være med på det, sluttet vi oss allikevel til avskyen mot den apartheidpolitikk i sin alminnelighet som finner sted i Sør-Afrika. Da kan det ikke være riktig å si som hr. Guttorm Hansen sa, "dette sammenlignet med vår lunkne holdning i Sør-Afrika-spørsmålet" – det går ikke an i det hele tatt. Jeg synes det er godt samsvar mellom vår holdning der, og om vi skulle gå inn for den resolusjon som foreligger her. Jeg går ut fra at oversettelsen er helt korrekt, og da må jeg være enig med hr. Borgen i at det som var punkt 3 i resolusjon 1723, ikke i realiteten skiller seg fra det som er punkt 5 i den resolusjon som foreligger nå.

Det er selvfølgelig tvil hos noen hver av oss sånn over bordet med hensyn til å ta standpunkt, men i og med at man som hr. Garbo nevnte, kan diskutere hvor vidt det er hensiktsmessig at man noen år etterpå i den nåværende situasjon gjentar en resolusjon som i sitt innhold er vesentlig den samme som for fem – seks år siden, kan det, som hr. Ingvaldsen også sa, melde seg tvil om hvor vidt det vil være riktig å stemme for. Men jeg synes nok ikke, når man her snakker om konsekvens eller ikke, at Danmark og Sverige har noe de skulle ha sagt, som altså inntok det standpunkt de tok når det gjaldt resolusjonen overfor Sør-Afrika, og nå vil avstå. *Det* kan ikke være konsekvent i all fall. Så jeg synes at om Norges delegasjon stemmer for det resolusjonsforslag som foreligger, innebærer det ikke noe som helst inkonsekvens fra Norges side. Det er mitt standpunkt.

Formannen: Det er nokså mange talarar på lista – eg vil gjere merksam på det.

Brommeland: Det var et spørsmål i forbindelse med hr. Langhelles innlegg. Det er mulig at det har unngått min oppmerksomhet, og at det har vært nevnt før, men hr. Langhelle nevnte disse få landene som nå står bak dette forslaget. Har det vært opplyst hvem som sto bak forrige gang, eller kan vi få rede på det? Så bygget han videre på det som hr. Stray hadde sagt, og mente at man kanskje heller skulle komme vekk fra resolusjoner og at selv om vi unnlot å stemme nå, behøvde ikke det å bety at vi hadde forandret synspunkt. For vi skulle jo ikke nødvendigvis følge alle resolusjoner som måtte komme fra en større eller mindre fraksjon. Da vil jeg stille et spørsmål: Kunne det la seg gjøre – det er beklagelig at det er så delte meninger her, eller kanskje det er en fordel – men kunne det la seg gjøre om vi unnlater å stemme, da å gi en klar stemmeforklaring hvor vi understreker at vårt synspunkt når det

gjelder Tibet-spørsmålet er det samme som sist, men når vi unnlater å stemme, er det fordi vi synes det er utidig at det kommer stadige resolusjoner? Jeg hadde lyst til å reise det spørsmål, for, som det har vært sagt, det er meget vanskelig å gi et råd.

Så til slutt dette, i forbindelse med det hr. Wormdahl innledet med: Jeg ble litt forbauset da han nevnte at det var et drøyt forlangende av statsministeren at vi skulle gi et råd her på så kort tid. Jeg vil si at det er rosverdig at vi får anledning til å uttale oss slik situasjonen er og så kort tid som det er til rådighet.

Korvald: Jeg legger nokså meget vekt på at dette forslaget er kommet opp så raskt som det er og føres direkte til Hovedforsamlingen for avstemning. Det bringer jo oss opp i de problemer som vi sitter oppe i her nå, hvor vi stiller spørsmål – uten at vi hittil har fått dem besvart – om bakgrunnen, hvordan utviklingen har vært siden man hadde oppe de tidligere resolusjoner, hvem som sto bak dem, osv. Så etter å ha hørt debatten her vil jeg si at jeg heller nærmest til at vi bør avstå i dette tilfelle. Vi gir ikke derved avkall på våre prinsipper, det jeg kan forstå. Så hvis det ikke kommer frem andre opplysninger som skulle slå noen annen vei, tror jeg det må være det klokkeste i denne sammenheng.

Hovdhaugen: Eg vil bare kort gi uttrykk for at eg nærer ein del av dei same betenkeligheter som hr. Ingvaldsen ga uttrykk for, og vel også hr. Korvald.

Fung. utenriksminister Willoch: Jeg vil gjerne få svare på det spørsmål vedrørende behandlingsmåten som har vært reist her. Etter det jeg får opplyst, ble Tibet-spørsmålet satt på dagsordenen i september i år på vanlig måte, og det ble da av Generalkomiteen vedtatt at det skulle føres rett til Hovedforsamlingen. Og før forhandlingene i Hovedforsamlingen begynte – det vil si i forgårs så vidt jeg forstår – ble dette forslag fremsatt, hvoretter debatten begynte i dag.

Forslagsstillerne er de samme som for den resolusjon vi stemte for i 1961, dog slik at det i tillegg til dem som var med i 1961, er kommet tre land til – det er Malta, Nicaragua og Filippinene, mens altså El Salvador, Irland, Malaya som det ble kalt den gang og som er Malaysia nå, og Thailand var med også forrige gang.

Jeg kan vanskelig se at det kan sies å være noe egentlig irregulært i behandlingsmåten. Det var også forutsatt da instruks ble satt opp, at et slikt forslag kunne komme. Den generelle instruks var:

"Delegasjonen kan stemme for et eventuelt resolusjonsforslag formulert etter de samme linjer som under 16. Generalforsamling. Dersom det fremmes andre resolusjonsforslag, må særskilt instruks innhentes."

Dette er altså den instruks som ble satt opp ved Hovedforsamlingens begynnelse, og den er datert 17. september 1965. Da denne resolusjonsteksten forelå, kom det så et telegram fra delegasjonen i New York som sluttet med:

"Dersom annen instruks ikke mottas og teksten ikke endres på vesentlige punkter, vil delegasjonen stemme for, i samsvar med den foreliggende instruks."

Så inntreffer altså at det viser seg at på grunn av arbeidspresset i New York og ambassadørens sykdomstilfelle, er dette telegram sendt uten å være godkjent av ambassadøren.

Jeg nevner dette fordi det ble antatt at våre folk i New York – og da brukt i flertallsform – hadde hatt den oppfatning som jeg refererte som ambassadør Niensens. Etter dette telegrammet å dømme, synes jeg det er vanskelig uten videre å kunne slutte seg til en slik formodning. Jeg kan ikke skjønne at vi på det nåværende tidspunkt kan si mer enn at vår ambassadør i New York har den av meg tidligere refererte oppfatning.

Dette om saksbehandlingen, fordi jeg synes det etter dette ville være uriktig å påberope selve saksbehandlingen og tidsforløpet som grunnlag for å la være å ta standpunkt til den fremlagte resolusjon.

Jeg forstår meget godt – slik som dette er kommet på – at det kan virke som om det kommer litt irregulært frem. Men jeg tror ikke egentlig at man kan fastholde det. Det som er kommet svært brått på oss, med et par dagers varsel, er dette med den danske og svenske holdning, at man i den foreliggende situasjon, og så vidt jeg forstår under henvisning til de endringer som alt er skjedd, vil avstå under voteringen over resolusjonen.

Borgen: Jeg ba om ordet for å komme litt tilbake til det som er sagt her av et par talere om det gunstige eller mindre gunstige ved å gjenta fordømmelsesresolusjoner. Jeg kan være enig i at man bør være noe reservert og ikke komme for hyppig tilbake til det. På den annen side er det ikke særlig mye annet De forente nasjoner har å gripe til i en hel rekke tilfelle enn å bruke verbale hjelpemidler og resolusjoner som gir uttrykk for organisasjonens mening om ting som ikke er slik som den helst ville se dem. Jeg kan ikke skjønne at det er noen annen måte å holde verdensopinionens blikk rettet mot forskjellige fenomener på, enn å gjenta resolusjoner. Selvfølgelig skal en være varsom med å gjøre det for ofte, men i dette tilfelle har vi lite herredømme over hvor vidt denne resolusjonen skal komme fram eller ikke. Faktum er at den ligger på bordet, og jeg synes nok vi ville få de aller største vanskeligheter med å forklare vårt standpunkt ut fra dette at vi ikke liker at det blir gjentatt for ofte, om vi kommer til å avstå fra å stemme. Jeg synes ikke det er en helt relevant argumentasjon å si at fordi vi prinsipielt mener at slike resolusjoner ikke skal gjentas for ofte, får vi holde oss vekk fra dem.

Ellers vil jeg gjerne for min del ha sagt at i nyhetstjenesten har det, så vidt jeg har sett, ikke vært nevnt noe som skulle tyde på en forbedring av situasjonen i Tibet, fra det tidspunkt vi forrige gang var med på en resolusjon. Tvert imot har jeg forstått det slik at trykket der er økt til stadighet og at forholdene stadig blir vanskeligere. Er det noen som har opplysninger som tyder på noe annet, ville det være greit om det kunne komme fram, for det kan ha litt betydning for vurderingen av betimeligheten av en ny resolusjon.

Ellers konstaterer jeg etter fungerende utenriksministers redegjørelse nå, at instruksjonen har vært klar og at delegasjonens standpunkt har vært klart like til nå. Det

som forandrer situasjonen, er at *andre* nordiske land i siste øyeblikk har forandret sin stilling til hele problemkomplekset.

For min del synes jeg – selv om det kan være aldri så mye tvil her – at det er en for dårlig begrunnelse for at vi skulle fravike det vi ellers har vært enige i på et tidligere tidspunkt – til og med to ganger. Ut fra den formening at situasjonen åpenbart ikke er reelt annerledes, synes jeg den motivering at andre nordiske land har funnet å ville endre signaler ikke er tilstrekkelig for oss til å gjøre det samme.

Erling Petersen: Jeg skal komme til en konklusjon, men først vil jeg personlig ta avstand fra to tankeretninger som er kommet til uttrykk, uten at jeg vil underkjenne vedkommende rett til å ha dem.

Den første var hr. Langhelles. Han sa at selv om to resolusjoner er identiske, er vi ikke forpliktet til å stemme for begge. Man kan si at man har stemt for det én gang og opprettholder sin mening. Men jeg tror at i internasjonalt resolusjonsspråk vil det utvilsomt bli opptatt som en gradering av meningen, hvis man én gang stemmer for en resolusjon og neste gang avstår fra å stemme for den nøyaktig samme. Det er en nyanse, og det kan vi ikke komme bort fra.

Av den grunn vil jeg heller ikke følge den tankegang som kom til uttrykk fra hr. Garbos side, som refererte til hva en rekke andre personer og institusjoner måtte ha av oppfatning, og da fant at når han ikke hadde noe direkte, personlig kjennskap til saken – hvilket sannsynligvis ingen av oss har – måtte hans konklusjon være at man skulle avstå.

Jeg er altså av en annen mening, og jeg tror ikke det ville ha vært noe problem i det hele tatt hvis det ikke her i grunnen mellom disse to resolusjonene eksisterte en ganske vesentlig forskjell også om man ikke ser språkene ut fra alminnelig norsk språkbruk, men slik som det, i all fall etter min oppfatning, oppfattes internasjonalt. Det å uttrykke "håp" om en ting, er et meget mildt uttrykk. Det å "appellere" til, er et meget sterkere uttrykk, og det kommer nesten opp til den virkelig sterke formen, som er å "pålegge" alle å gjøre en ting. Det er altså en meget tydelig oppstramming i teksten. Jeg ville ha forstått det bedre om man hadde konsentrert seg om denne oppstrammingen og sagt at vi har gått med på den ene formen, men dette er for meget for oss, og nå vil vi avstå – hvilket betyr at vi ikke er med på oppstrammingen.

Jeg er ikke av den mening at det i dette tilfelle er riktig å avstå selv med oppstrammingen. Mitt personlige syn er at med den formen og med det meget indirekte kjennskap jeg har til saken – jeg har ikke førstehåndskjennskap – kan jeg si at det er tilstrekkelig til at jeg vil anbefale at man stemmer for den form som foreligger.

Når man sier at slike resolusjoner ikke bør komme for ofte – og enkelte har brukt uttrykket "utidig", vil jeg fremholde at det dog er fire år siden en meningsytring i denne form, og i et okkupert land er fire år en meget lang tid.

Formannen: Eg har framleis same synet som eg hadde då vi starta dette ordskiftet. Når det gjeld China, har vi både før og no gått inn for at China skal bli

medlem av FN. Vi har ikkje endra standpunkt der. Vi har før røysta for ein tilsvarande resolusjon som har kome frå omtrent same forslagsstillarar som no, og eg meiner det er naturleg at vi røystar for det også no. Dermed skulle vårt forhold til China bli akkurat det same som før.

No skjønner eg at det har blitt litt annleis sidan andre nordiske land hoppar av. Men hadde ikkje dei gjort det, hadde det ikkje vore noko møte i det heile, for då hadde det ikkje vore noko problem. Då hadde delegasjonen halde seg til den instruksjonen den har fått frå den førre regjeringa og dermed punktum. Det som skaper problemet, er at dei andre hoppar av.

Men vi har ikkje berre China å ta omsyn til. Dersom vi no lar vere å røyste for resolusjonen, vil andre land i Asia spørje: Kva no? Kva vil India seie, spesielt no sidan det er klart at Storbritannia røystar for denne resolusjonen? Vi skiftar i tilfellet ved å la vere å røyste, og då vil dei spørje: Kva er det i grunnen som har skjedd? Det vil dei andre asiatiske landa spørje om. Eg tenkjer då først og fremst på India. Vår stilling overfor India er like viktig som vår stilling overfor China. Eg meiner at vi slepp best frå det ved å halde fast på den lina vi har lagt opp til på førehand.

Ingvaldsen: Jeg fikk, etter min oppfatning, tilfredsstillende svar på en hel del av de spørsmål jeg stilte. Men jeg har lyst til å stille et spørsmål til.

Instruksjonen her var grei, og så vidt jeg forstår, er det de andre skandinaviske lands endrede holdning som har brakt problemet inn. Er det gitt noen begrunnelse fra disse lands side for at de har endret standpunkt? Hvis ikke det er gjort, er jeg enig med hr. Røiseland i de betraktninger han fremholdt, og at vi bør opprettholde vårt standpunkt. Men jeg har lyst til å høre den begrunnelse de måtte ha.

Wormdahl: Hr. Brommeland syntes at jeg gikk for langt da jeg sa at det var et drøyt forlangende at vi skulle gi råd her. Det jeg forsøkte å gi uttrykk for, var at jeg syntes det var et drøyt forlangende at vi skulle gi råd, dersom statsministeren ikke var i stand til å redegjøre for Regjeringens standpunkt i saken. Resultatet var at statsministeren redegjorde for standpunktet til de regjeringsmedlemmer han hadde kunnet få kontakt med, og det er jeg fornøyd med. Men jeg vil føye til at en slik orientering mener jeg vi har krav på.

Storparten av det hr. Brommeland sa, syntes jeg var fornuftig – også hans konklusjon.

Hr. Borgen spurte om det var noen her som kunne gi opplysninger som gikk ut på at trykket i Tibet ikke er skjerpet. Norges ambassadør i FN sa i en telefonsamtale med fungerende utenriksminister at han, Sivert Nielsen, savnet informasjon om hvor vidt undertrykkelsen av deres særegne kulturelle og religiøse liv fortsatt fant sted. I det legger jeg for min del at dette tyder på at det ikke er aktuelle hendinger i Tibet som har foranlediget aktualiseringen av denne resolusjonen, og at det kan være andre årsaker til at den er kommet akkurat nå.

I min uvitenhet om saksbehandlingen i FN vil jeg gjerne få lov til å spørre: Vil det være mulig for Norges delegasjon å ta et initiativ til, eventuelt fremme et

forslag om, at dette resolusjonsutkastet sendes til behandling i den politiske komite i FN før det blir foretatt realitetsvotering i Hovedforsamlingen?

Fung. utenriksminister Willoch: Det ble spurt om årsakene til at de andre nordiske land nå vil avstå. Begrunnelsen er her, så vidt jeg har forstått, at de mener det er skjedd en slik skjerpelse av resolusjonsteksten at saken er kommet i en annen stilling, idet også deres tidligere standpunkt har bygget på at man forutsatte at resolusjonen ikke ble skjerpet. Den formodede skjerpelse ligger da i punktene 1, 3 og 5 i det omdelte utkast. Hr. Erling Petersen var selv inne på en sammenligning av punkt 5 med det tidligere punkt 3. Man kan si at det spørsmål som foreligger for oss, i grunnen er om man kan si at denne skjerpelsen er av slik art at den kan foranledige at vi også skulle skifte standpunkt til saken.

Kanskje jeg med det samme – hvis jeg står på ordinær plass på talerlisten – kan få komme med en bemerkning. Jeg synes – det er en rent personlig betraktning – man skal være litt forsiktig med å legge for stor vekt på det at man ikke vet tilstrekkelig, for det er vel i grunnen en del av teknikken i slike tilfelle som Tibet at man sørger for at folk ikke skal få vite mer enn strengt nødvendig, ved å lukke disse land for omverdenen. Det kan reises innvendinger mot at denne teknikk skal lykkes, på den måte at man da ser bort fra det materiale man har, fordi det nødvendigvis må bli spinklere enn i de tilfelle hvor man har full oversikt over hva som foregår innenfor grensene.

Jeg må si at jeg for min egen del legger vekt på den betraktning at vi på grunn av behandlingen av dette land er nødt til – ikke på grunn av vår egen utilstrekkelighet, men på grunn av andre lands politikk – å ta standpunkt på grunnlag av et spinkelt materiale.

Jeg synes det er riktig å opplyse, siden det er spurt om det er skjedd noen endringer i situasjonen, at det formelt er skjedd en endring, idet det skal foreligge et vedtak fra Chinas side om at det skal innføres indre selvstyre i Tibet. Men jeg synes, ut fra den erfaring man har om verdien av den slags vedtak, at man kanskje skal være noe forsiktig med å legge noen vekt på dette, særlig fordi mange av de som tidligere har hatt innflytelse i Tibet, har måttet forlate landet.

La meg bare for ordens skyld understreke, på grunn av visse erfaringer fra behandlingen av tidligere saker, at de opplysninger vi har om de forskjellige lands stilling, er de som kunne innhentes på det tidspunkt de ble gitt. Og vi har jo dessverre fra tidligere erfaring for at situasjonen kan svinge. Men etter de opplysninger jeg fikk kl. 18, mente man at Storbritannia ville stemme for. Ambassadør Nielsen sa at den tilstedeværende indiske representant faktisk ikke visste hvorledes India skulle stemme, mens vi tidligere har fått telegrafisk referat fra et innlegg fra Indias side som ga klart uttrykk for at India ville stemme for.

Garbo: Jeg vil gjerne henlede oppmerksomheten på et enkelt punkt som kunne gjøre at Norges holdning ville virke noe inkonsekvent hvis vi denne gang skulle stemme for resolusjonen.

Et av de argumenter som ble brukt forrige gang av dem som mente vi burde avstå fra de kritiske punkter i Sør-Afrika-resolusjonen, var at det ville svekke FN's prestisje og svekke tilliten til hovedforsamlingens ord hvis man vedtok uttalelser som ikke ville komme til å bli gjennomført når det kom til stykket. I den resolusjon som her foreligger, sies det i punkt 5 at man appellerer til alle stater om å iverksette tiltak for å gjøre slutt på undertrykkelsen av friheten i Tibet. Det er vel ikke noen i denne forsamling som et øyeblikk tror at det blir annet enn et slag i luften. Når det gjelder Sør-Afrika, kan det vel ikke være noen tvil om at muligheten for å få FN til å handle effektivt er langt større enn den er i dette tilfellet.

Derfor ville det etter min mening vært mye mer konsekvent av oss å stemme for de kritiske punkter i Sør-Afrika-resolusjonen, hvor vi altså avsto, enn det er å stemme for denne appellen her.

Brommeland: Hr. Wormdahl uttalte at han syntes min konklusjon var fornuftig. Så vidt meg bekjent har jeg ikke gitt noen konklusjon ennå, men den vil jeg gjerne gi nå.

Jeg har hele tiden etter å ha hørt på orienteringen her og i grunnen også til å begynne med vært innstilt på at det ville være riktig å opprettholde vårt tidligere standpunkt om å stemme for en slik resolusjon. Det som fikk meg til å tvile, var representanten Langhelles innlegg, og derfor kom jeg med disse spørsmålene. Nå har jeg fått svar på dem og fått høre at det er noenlunde de samme land som er forslagsstillere. Det var i hvert fall ikke flere land som var med sist, og det er også kommet andre synspunkter fram. Jeg er mest tilbøyelig til å opprettholde mitt tidligere standpunkt her.

Dette at Norden vil sprike, som det har vært sagt her, og spesielt om vi tar det standpunkt at vi skulle stemme for en slik resolusjon, tillegger jeg i grunnen mindre betydning i dette tilfellet. Man kan muligens i dag si at vi da gjorde galt ved ikke å følge de andre nordiske lands eksempel sist, og at vi skulle stemt for resolusjonen om Sør-Afrika. Det er mulig, men derfor behøver vi selvfølgelig ikke la det prege vårt standpunkt denne gang.

Spørsmålet for meg er hva det er som er rett å gjøre i denne situasjon. Jeg har i all fall ikke frimodighet til å si at vi skal unnlate å stemme. Jeg vil heller si det slik at hvis Regjeringen etter de råd den har fått her, og de synspunkter som er kommet fram, opprettholder sitt standpunkt om å stemme for, så skal jeg være med og forsvare det standpunkt. Jeg er mest tilbøyelig til å mene at det er det som er det korrekte i denne situasjon.

Langhelle: Jeg skal være ganske kort. Jeg vil gi hr. Erling Petersen helt rett i at det er en betydelig forskjell mellom punkt 5 i den nye resolusjon og punkt 3 i den andre, og dette vil jeg ta som et tilleggsargument for min tilråding.

Statsminister Borten: Jeg vil bare takke for de råd vi har fått.

Min oppfatning er at det er mer et sammentreff av uheldige omstendigheter enn realiteten i saken som gjør at vi er kommet i en vanskelig situasjon. Jeg tror at

hvis vi ikke hadde hatt Sør-Afrika-saken så nær innpå, så var det ikke mange her som ville hatt betenkeligheter, da på bakgrunn av at også den forrige regjering ga klar instruks om å gå på et eventuelt resolusjonsforslag formulert som det som er gjengitt fra 1959, hvor det i punkt 3 er brukt uttrykket "håper" istedenfor nå "appellerer" om omtrent de samme tiltak. Det er realitetsforskjellen. Så kommer da det til at Sverige og Danmark har sagt at de nå vil avstå.

Det er sagt her at man vet lite, og jeg skal villig innrømme at jeg vet lite både om Sør-Afrika og om Tibet, i den relasjon at man kan si at man virkelig vet hva som foregår der. Men man er nødt til i begge tilfelle å ta et standpunkt på de informasjonen man får.

Når det gjelder Sør-Afrika, fulgte Regjeringen det råd den fikk i en enstemmig tilråding – om man kan snakke om det – fra denne komite. Hvor vidt den holdning Regjeringen der viste, kan betegnes som lunken eller ikke – det får da også bli denne komites dom over dens egne uttalelser. Vi fulgte i hvert fall rådet vi fikk fra komiteen.

Når det gjelder Rhodesia, så eksekverte vi det som det ble henstilt om å gjøre, raskere enn Danmark, og betydelig raskere, for eksportens vedkommende. Vi har fulgt opp, og vi er innstilt på, hvis saken kommer i regulære kanaler i FN, også for Sør-Afrika – det er i all fall min oppfatning, vi har ikke diskutert det – at vi lojalt skal følge opp de henstillinger vi får fra Sikkerhetsrådet.

Tilbake til hva vi vet. Jeg for min del har som sagt ikke så inngående kjennskap til hva som skjer i Tibet, men tilfeldigvis har jeg lest en rapport om Tibet fra den internasjonale juristkommisjon. Den er meget allsidig sammensatt av jurister fra et stort antall stater. Jeg har ikke sett en dom som har vært så hard som den som er felt over Chinas fremgangsmåte i Tibet. Konklusjonen er at det er legalisert folkemord som der er blitt begått. En hver kan slå opp i den rapporten og lese hva som der står.

På denne bakgrunn synes jeg det er veldig betenkelig helt å avstå fra å stemme for intensjonene i den resolusjon som her er fremlagt, når vi har stemt for den forrige. Det vil bli lagt noe i det, og jeg vil føle det som litt av en svik overfor det folk som er kommet i ulykke, om vi skulle gjøre det.

Men jeg kan godt tenke meg at vi kunne gi en instruks som går ut på noe i retning av at vi ber om delvotering om mulig, og som videre går ut på at vi når det gjelder det som er diffust i teksten – nemlig punkt 5 hvor det sies "iverksette tiltak", og disse ikke er definert – vanskelig kan stemme for det, men at vi stemmer for resten, for det er da helt opp til intensjonene som vi sikkert er enige om alle her. Jeg vil ikke dermed ha sagt at vi vil det, jeg vil drøfte det med mine regjeringskolleger og antyder nå bare som en mulig løsning at det blir instruks som man gir til vår delegasjon umiddelbart etter dette møte.

Til slutt vil jeg takke for at vi har fått lov å bry dere med dette møte.

Formannen: Statsministeren og utanriksministeren og Regjeringa i det heile får sjølv trekkje konklusjonen av dette møte.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag den 15. desember 1965 kl. 18.20

Møtet hevet kl. 20.20.